

Természetvédelmi kezelési és fenntartási terv Tengelic község helyi jelentőségű természetvédelmi területeire:

Bogárzó-tó

A terv időtartama: 2025-2035.

A kezelési és fenntartási terv a 3/2008. (II. 5.) KvVM rendelet a természetvédelmi kezelési tervek készítésére, készítőjére és tartalmára vonatkozó szabályokról Mellékletének alapján készült.

A kezelési és fenntartási terv dokumentációt készítette:

Böszörményi Krisztina
okl. táj-és kertépítész vezető tervező, táj- és természetvédelmi szakértő
K-1-02-0031, Sz-025/2009 SZTjV, SZTV
7629 Pécs, Körös u. 21.
T: 20/51 00 135
E-mail: krisztina.boszormenyi@gmail.com

Tartalom

A.	A megalapozó dokumentáció	4
1.	Általános adatok.....	4
2.	Tervezési terület állapotának leírása	6
B.	Részletes természetvédelmi kezelési terv	11
3.	Természetvédelmi kezelési célkitűzések meghatározása	11
4.	Természetvédelmi stratégiák.....	11
5.	Részletes kezelési előírások.....	11

A. A megalapozó dokumentáció

1. Általános adatok

1.1. A tervezési terület azonosító adatai

- a) Bogárczó-tó Törzskönyvi szám: 16/11/TT/75
- b) Területileg illetékes a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
- c) Területileg illetékes természetvédelmi hatóság a Tolna Vármegyei Kormányhivatal.

1.2. A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

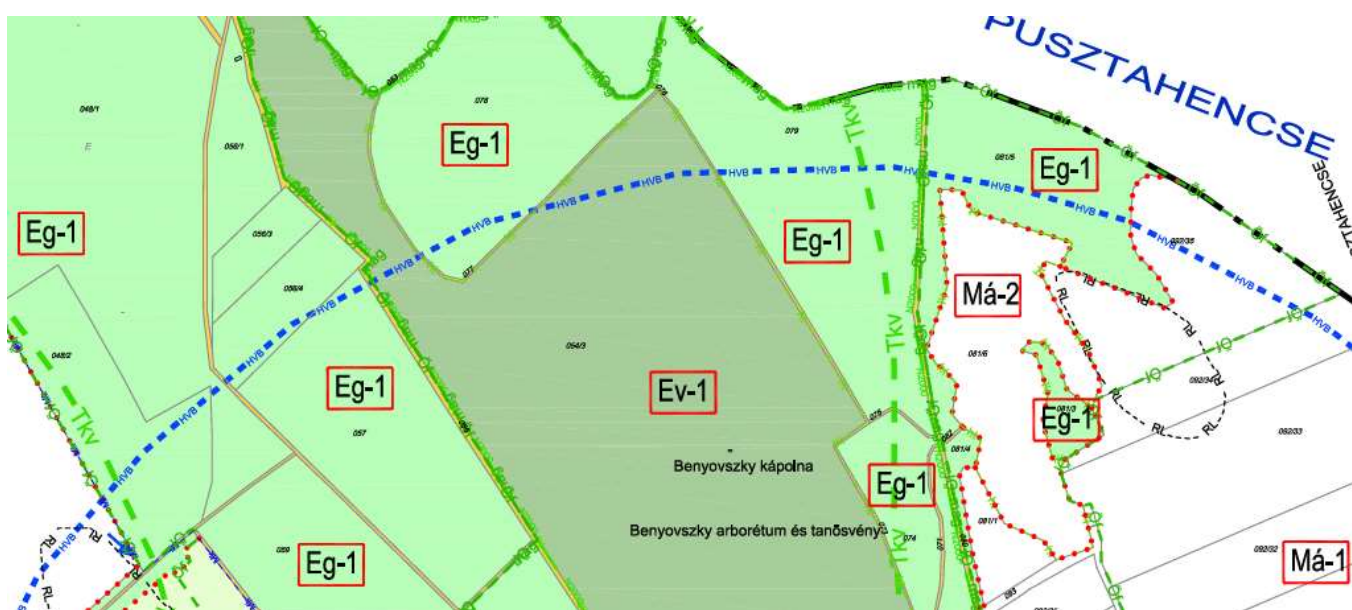
A területen található őshonos fák, egyéb védett növények és madarak természetes élőhelyének hosszú-távú védelme.

1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok

A Bogárczó-tó helyi jelentőségű védett természeti terület kiterjedése 11.3127 ha, ingatlan-nyilvántartási helyrajzi száma 081/6, művelési ága kivett mocsár.

1.4. A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások

- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról
- 2018. évi CXXXIX. törvény Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről
- 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadászatról
- Tengelic község Önkormányzata Képviselő-testületének 24/2007. (XII.19) rendelete a helyi jelentőségű védett természeti területek védettségének fenntartásáról
- Tengelic Község Önkormányzat Képviselő-testülete 12/2018. (X. 31.) önkormányzati rendelete Tengelic község helyi építési szabályzatáról
- Tengelic Község Önkormányzata Képviselő-testületének 16/2017.(XI.30.) önkormányzati rendelete a településkép védelméről
- Tengelic Község Környezetvédelmi Programja 2022-2026

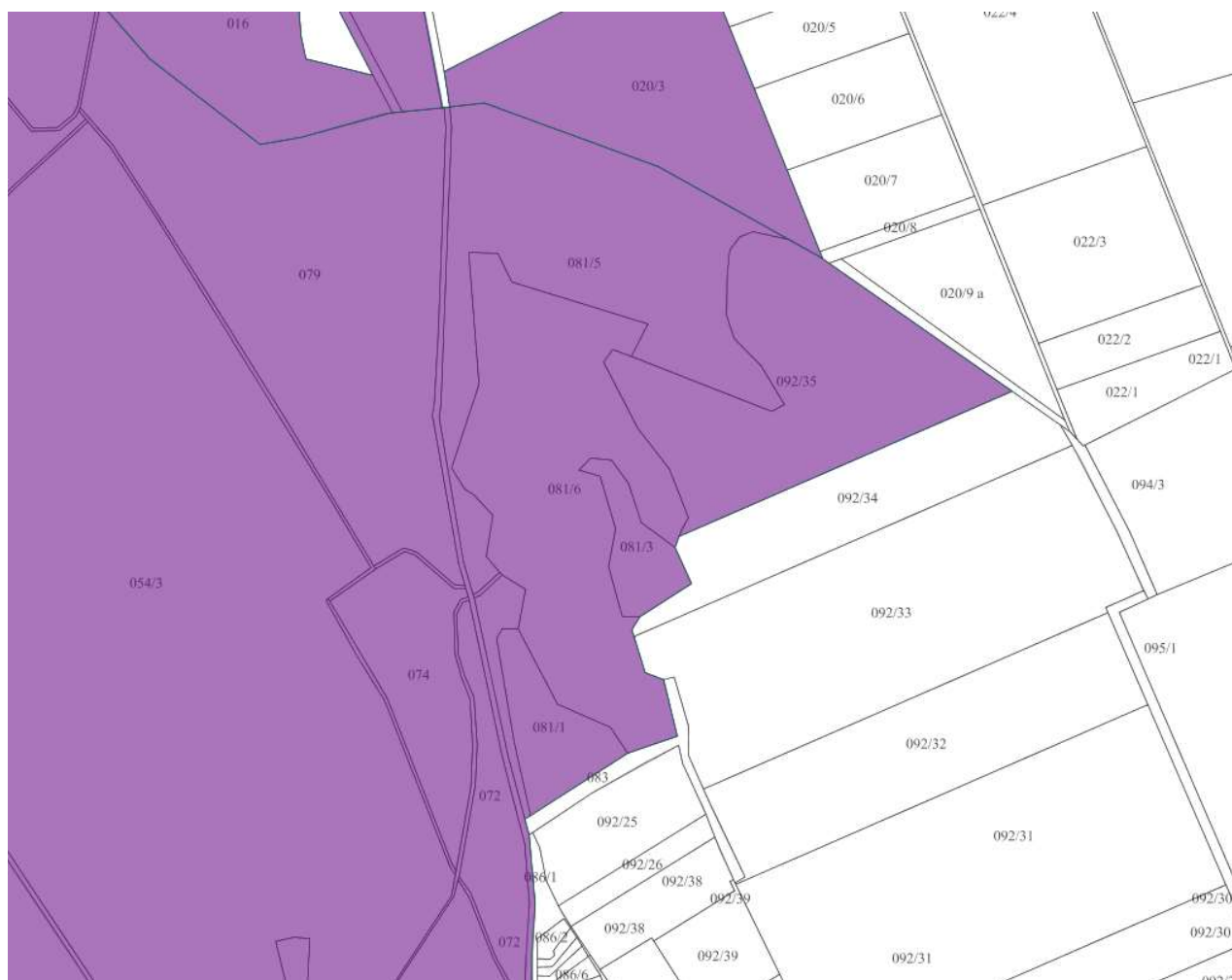

A Bogárczó-tó Tengelic külterületi szabályozási tervlapján

A szabályozási terv szerint a védett terület korlátozott hasznosítású mezőgazdasági terület (Má-2) övezetekbe tartozik, ahol kizárólag a legeltetési állattartást szolgáló és a terület fenntartásához szükséges építmények és épületek helyezhetők el.

A védett terület teljes egésze a Tengelic, K-37 OKK számú termálvízkút vízbázisának hidrogeológiai „B” védőidom területét érinti. A hidrogeológiai „B” védőövezetek területén a 123/1997. (VII. 18.) Korm. rendelet 5. számú mellékletében találhatóak a védőterületek és védőidomok övezeteire vonatkozó korlátozások, amelyet be kell tartani.

A teljes terület az ökológiai hálózat magterületének övezetébe tartozik. A 2018. évi CXXXIX. törvény szerint az ökológiai hálózat magterületének övezetében csak olyan övezet és építési övezet jelölhető ki, amely az ökológiai hálózat magterülete és az ökológiai hálózat ökológiai folyosója természetes és természetközeli élőhelyeit és azok kapcsolatait nem károsítja. Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében új beépítésre szánt terület – néhány speciális kivételtől eltekintve - nem jelölhető ki. Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében a közlekedési és energetikai infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala, az ökológiai folyosó és az érintkező magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával jelölhetők ki és helyezhetők el.

2. Tervezési terület állapotának leírása

2.1. Táji besorolás, környezeti elemek

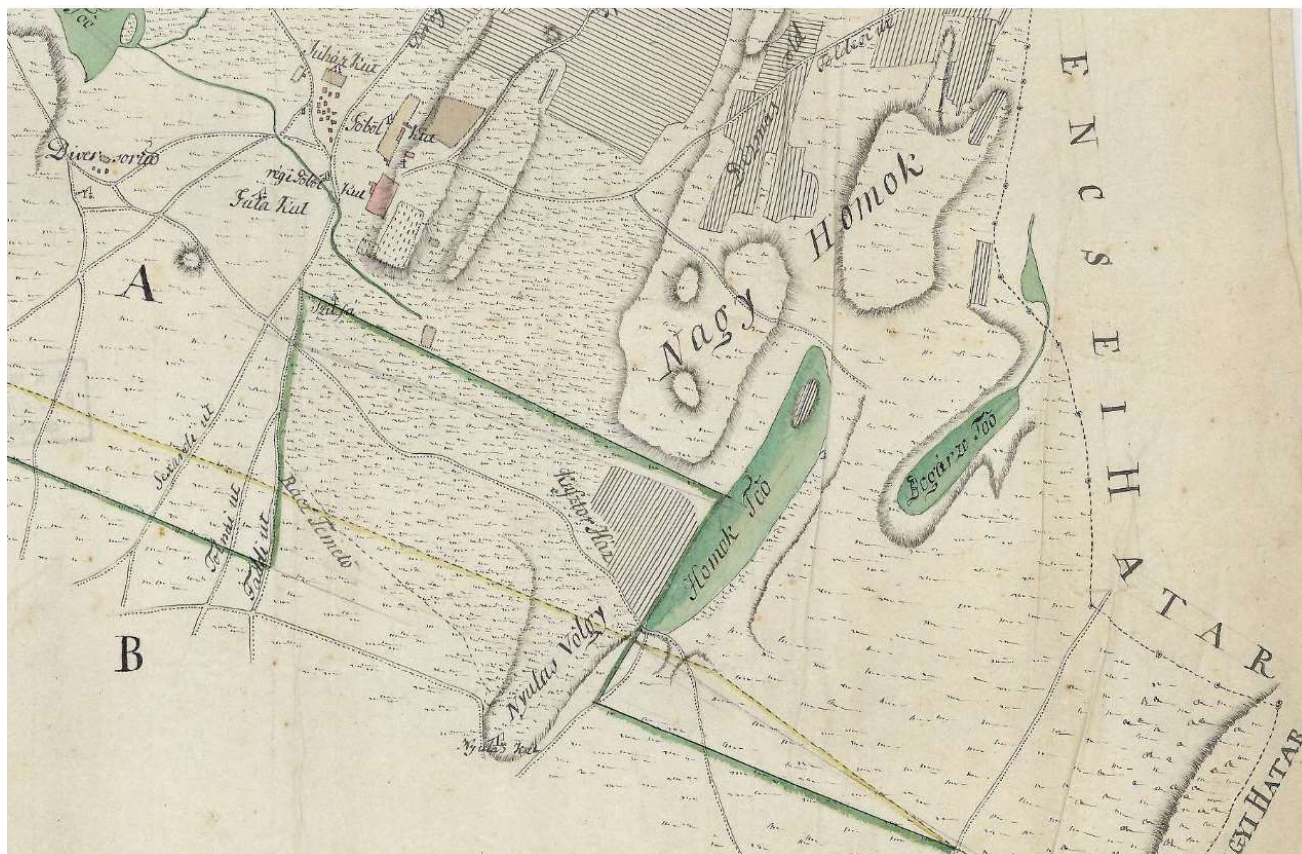
Nagytáj: Alföld

Középtáj: Mezőföld

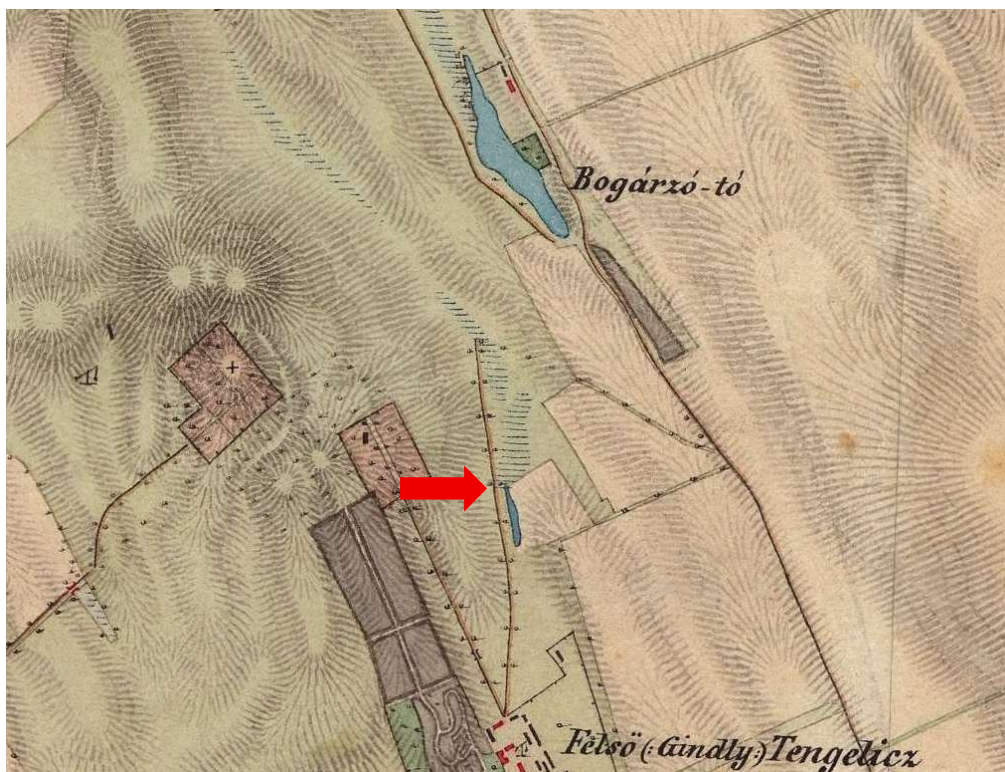
Kistáj: Dél-Mezőföld

A település teljes közigazgatási területe a Dél-Mezőföld kistáj déli részén fekszik. A tájegység mind az alapkőzet, mind a geomorfológia, mind a tájhasználati módok szerint változatos, ezért növényzete is komplex. Az alföldi jellegű kistáj futóhomokkal illetve lösszel fedett hordalékkúp-síkság. Kelet felé éles határral különül el a Sárvíz-völgyétől, nyugatra a Tolnai-Sárköztől. Éghajlata mérsékelt meleg - meleg. A hosszú fagymentes időszak a hosszú tenyészidejű növények termesztésének kedvez. Legnagyobb területi részaránnyal a homok, homokos vályog mechanikai összetételű barnaföldek, réti csernozjomok és réti szolonyec jellemzik. A település közigazgatási területének átlagos tengerszint feletti magassága 98-130m. Az átlagos relatív relief 4-12 m/km². Igen sok a szántó, kiterjedtek az akácosok és telepített fenyvesek, a természetközeli vegetáció alig maradt fenn. A természetközeli vegetáció főleg a Tengelici-homokvidék buckáin és buckaközi mélyedéseiben maradt fenn. Fajszám a kistájban 600-800, a védett fajok száma 60-80. Jellemző özőnfajok: ostorfa (*Celtis occidentalis*), zöld juhar (*Acer negundo*), bálványfa (*Ailanthus altissima*), gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), selyemkóró (*Asclepias syriaca*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*), amerikai alkörömös (*Phytolacca americana*), japán keserűfű-fajok (*Reynoutria* spp.), akác (*Robinia pseudoacacia*), aranyvessző-fajok (*Solidago* spp.).

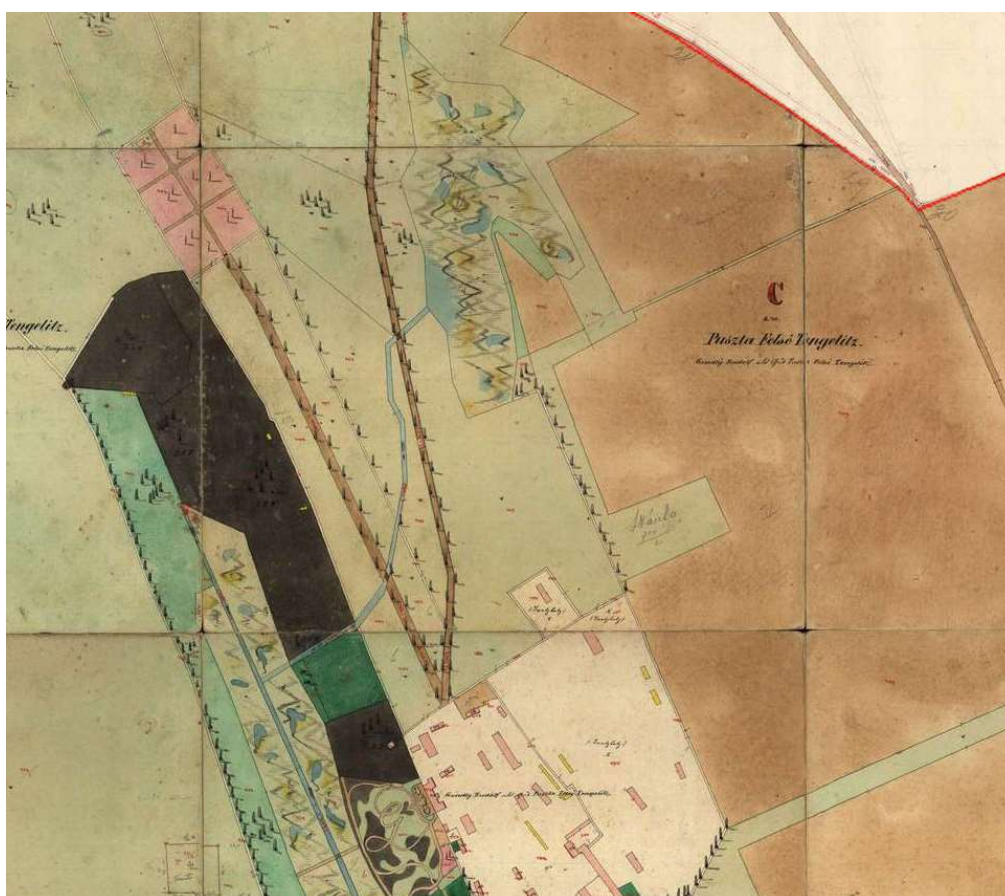
A Bogárczó-tó valószínűleg egy a Tengelici-homokvidék buckaközi mélyedéseiben kialakult vízállások maradványai közül.

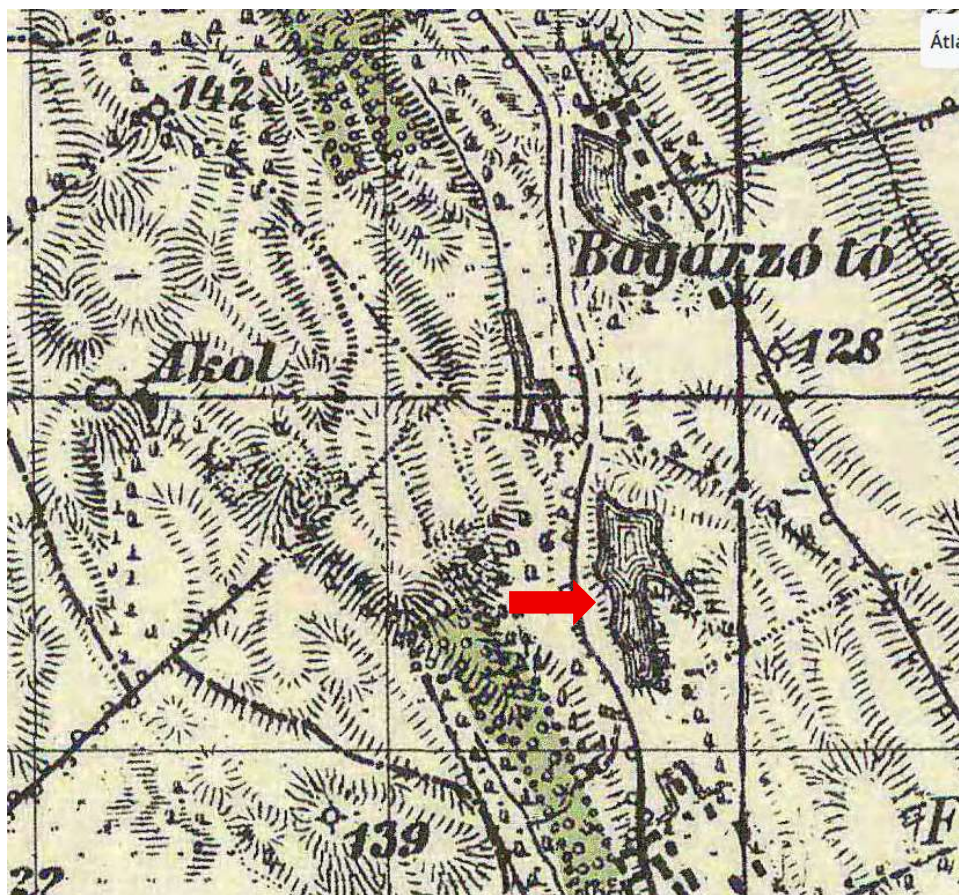
A Bogárczó-tó 1800 körül (Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára 1800. S_31_-No._2.)

A Bogárxó-tó a Magyar Királyság Második katonai felmérésén (1819–1869), valószínűleg tévesen a Hencsei Gőzsy-kastély tava feliratozva, a nyíl a „mai” Bogárxó helyét mutatja

A Bogárxó-tó a 19. század végi kataszteri térképen

A Bogárczó-tó Magyarország Katonai Felmérésén (1941), valószínűleg tévesen a Hencsei Gőzsy-kastély tóra feliratozva, a nyíl a „mai” Bogárczó helyét mutatja.

A Bogárczó-tó egy 1968-as légifelvételen még itt-ott nyílt vízfelületekkel, és 1978-ban (fentrol.hu).

2.2. Biológiai jellemzők

A tó egy a környezeténél 2-3 méterrel mélyebben fekvő természetes mélyedésben alakult ki, valószínűleg az észak-dél folyásirányú, gyenge vízhozamú Éri-patak táplálja, amely érinti a felsőtengelici Benyovszky-park halastavát is, majd hosszan csörgedezik tovább északnyugati irányba, végül Kajdacs határában beletorkollik a Sárvízbe. Az 1970-es években az Éri-patak vízének felduzzasztásával keletkezett számos mesterséges tó is a környéken.

A Bogárczó-tavat annak idején azzal a szándékkal nyilvánították védetté, hogy megteremtse – az azóta szintén kiszáradt - Benyovszky-parkban kultúrtóvá átalakított természetes vízállásról elriasztott vízimadarak közeli fészkelési lehetőségét a már akkor elnádásosodott Bogárczóban. A két tó közös vízrendszert alkot, a Bogárczó-tó a Benyovszky-tó szűrő és víztározó szerepét is betöltötte. Ennek ellenére a tó 1994-re teljesen kiszáradt, benádásosodott. majd a széleken bizonyos fokú természetes szukcesszió során először magaskórós társulások, majd fehér fűz és törékeny fűz jellemezte bokorfűzes-szerű társulás alakult ki. A vízfelület hiánya már évtizedek óta kizárja a nyílt vízhez kötődő vízimadár fajok jelenlétét, de a sűrű, homogén nádas is csak viszonylag fajszegény madárközösségnek kínál élőhelyet. Ennek ellenére a nádirigó, a foltos nádiposzáta, a nádi tücsökmadár, a fülemülesitke, a nádi sármány is előfordul. A fűz szegélyek faágaira építi művészi fészket a függőcinege, és gyakran keres nádirigó fészkeket a fészekparazita kakukk is. Lassan imbolygó röptével pedig a barna rétihéja némítja el egy pillanat alatt az önfledt madáréneket.

A Bogárczó-tó jelenlegi állapota.

Árapasztó műtárgy a tó kifolyásánál

2.3. Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A Dél-Mezőföld buckái között kialakult természetes tó tájképi értékét az jelenti, hogy őrzi a táj domborzati és vízrajzi viszonyainak lenyomatát, védelmének célja a táj jellegének, természetes és fél-természetes élőhelyeinek megőrzése.

2.4. Gazdálkodási jellemzők

Gazdálkodás nincs a területen. A HÉSZ szerint kizárólag a legeltetési állattartást szolgáló és a terület fenntartásához szükséges építmények és épületek helyezhetők el, mivel nincs és nem is kívánatos a legeltetés, véleményünk szerint ez nem indokolt.

2.5. Veszélyeztető tényezők

- záródás, aljnövényzet erősödése, kúszónövények
- talajtömörödés, melyet kiválthat gépjárműterhelés, hulladékok lerakása, illetve az építéssel összefüggő létesítmények elhelyezése;
- földmunkák: bevágás, feltöltés;
- vegyi szennyeződés;
- a talaj felső rétegének mechanikai károsítása;
- a talajvíz szintjének további csökkentése;
- rendkívüli hőhatás (pl. tűzgyújtás, kipufogógáz hőhatása).

B. Részletes természetvédelmi kezelési terv

3. Fogalom meghatározás

Természetvédelmi kezelés: a védett természeti érték, terület felmérését és nyilvántartását, megóvását, őrzését, fenntartását, bemutatását, valamint helyreállítását célzó valamennyi tevékenység (a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény 36.§).

Fenntartás: terület kezelésére vonatkozó célkitűzések megvalósításának lehetséges eszközei (tervezési, kutatási, gondozási, ápolási, felújítási, igazgatási és támogatási stb.)

4. Természetvédelmi kezelési célkitűzések meghatározása

A védett terület védelmének célja a lassan eltűnő tó lehető legjobb állapotban és leghosszabb ideig történő megtartása. A területet óvni kell minden olyan hatástól, mely fennmaradását veszélyezteti. Figyelmet kell fordítani a tó és környezete természetközeli viszonyainak fenntartására és jellegzetes tájképi értékének megőrzésére.

5. Természetvédelmi stratégiák

A területhez kötődő élővilág megőrzése.

6. Részletes kezelési előírások

6.1. Művelési ághoz, kezelési egységhez nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

1. A területen tilos a nyíltterű tűzgyújtás.
2. A területen hulladékudvar, szelektív hulladékgyűjtő sziget, reklámtábla, termálkút, ideiglenes építmény - a természetvédelmi kezelést, valamint a kulturális örökségvédelemmel kapcsolatos, jogszabályban előírt feladatok végrehajtását szolgáló építmény elemének kivételével - nem létesíthető.
3. A területen vadat vonzó, csalogató vagy a vadlétszámot bármilyen módon növelő vadgazdálkodási berendezést (sózó, szóró, befogó, etetni stb.) tilos létesíteni.
4. A védett területen vegyszer – szerves és egyéb műtrágya, gyomirtó, peszticid stb. – használata és tárolása, anyagkitermelés, szemét, silt stb. lerakása, terepautózás és terepmotorozás tilos!
5. A védett területen végzett magas- és mélyépítési munka, közmű, építmény elhelyezése nem javasolt, közvilágítási lámpatest, térfigyelő kamera nem helyezhető el.

6.2. Művelési ághoz, illetve gazdálkodáshoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

1. A kezelési egység nádasai, magassásosai, zsombékosai és bokorfüzesei az év jelentős részében víz alatt vagy nedves talajállapotban vannak. Ezeken a területeken a gazdálkodás nem jellemző és természetvédelmi szempontból nem is szükséges, hasznosítás mentes területként javasolt kezelni. Kivételt képezhetnek a nádasok. A nádgazdálkodást, a nádaratást, extenzív módon, időbeli és térbeli korlátozások mellett, kíméletes módon végezhető. A különféle madárfajok, különböző fészkelési igényének kielégítése érdekében, amennyiben lehetséges, a nádasok legfeljebb 80 %-át öt évente le lehet aratni, illetve 20 %-ot változó helyen meghagyni. A kezelési egységben az Éri-patak, és annak

mellék árkaiknak tisztítása, és ezzel a vízelvezetés felgyorsítása nem kívánatos. A vizes élőhelyeken a tavaszi, nyár elején jelentkező belvizek elvezetése nem szükséges, természetvédelmi kezelési cél annak megőrzése. A nádaszt mechanikai módszerrel fellazítani, felszaggatni tilos!

2. A növényzet égetése a 306/2010. (XII.23.) Kormányrendelet 27.§ (3) értelmében tilos.
3. A jelenleg kiszáradt Bogárczó-tó és kapcsolódó vízrendszereinek vízrendezési fenntartási munkáinak kivitelezését megelőzően, természetvédelmi-ökológiai szempontokat figyelembe vevő terv készítését és egyeztetését javasoljuk a működési terület szerint illetékes Nemzeti Park Igazgatósággal.

6.3. Engedély nélkül végezhető fenntartási feladatok

Az engedély nélkül végezhető, alábbi fenntartási feladatok elvégzése a vagyonkezelő illetve a tulajdonos kötelezettsége.

1. Védett fajok életfeltételeinek megteremtése vagy javítása, madár- és denevér odúk kihelyezése, karbantartása, az odvas fák védelme
2. A terület özöngyom mentességének biztosítása, az osterfa, akác és zöld juhar terjedésének korlátozása.

5.3. Oktatás, kutatás, látogatás

Oktatás és kutatás, látogatás a tulajdonos(ok) hozzájárulásával végezhető. A park területén végzett természetvédelmi és egyéb célból végzett kutatási tevékenységről a tulajdonost és a vagyonkezelőt tájékoztatni kell.

Javasolt kutatások, felmérések, monitorozások:

1. A védett területeken nincs olyan növény- vagy állatcsoport, amelyek kutatására feltétlenül szükség van. Viszont néhány állatfaj jelenlétének időnkénti vizsgálata (monitorozása), illetve a kezelési terv megalapozó dokumentációjához nem vizsgált állatcsoportok kutatása további információkkal szolgálhat a terület élővilágáról. A felsorolt témák javaslatok későbbi kutatásokhoz.
2. Az inváziós fajok terjedésének figyelése
3. Denevérfauna felmérése.
4. Rovarfauna felmérése

Ez a terv tíz éves időszakra szól, 2035-ben válik szükségessé felülvizsgálata. Azonban a természetes körülményekben jelentkező, nem várt események korábbi felülvizsgálatát lehetővé teszik.

Pécsett, 2025. 06. 16.